

Son Osmanlı Döneminde Kudüs Sancaklığı

Aydın KUDAT

<https://orcid.org/0000-0002-8153-8181>

aydinkudat@aybu.edu.tr

Doç. Dr., Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

Temel İslam Bilimleri, Ankara, Türkiye

Ahmet ARSLAN

<https://orcid.org/0009-0002-8532-353X>

dokuzeylul1989@gmail.com

Dr., İslam Hukuku, İzmir, Türkiye

Öz

Osmanlılar, Memlûklerden Kudüs'ü teslim almış ve burada kendilerine ait izler ve etkiler bırakmış, bu izler kutsal şehirdeki parlak tarihlerini korumuştur. Osmanlı padişahı Yavuz Sultan Selim, Suriye topraklarının tamamını neredeyse hiçbir direnişle karşılaşmadan fethetmiş, Kudüs de bu topraklar arasında yer almıştır. Yavuz Sultan Selim, Osmanlılar arasında ilk kez “Halife-i Müslimin” unvanını alan padişahdır. Yavuz Sultan Selim'in ölümünden sonra halifelik, oğlu Kanuni Sultan Süleyman'a geçmiştir ve onun döneminde, o dönemin İslam dünyasının başkentlerinde, Mekke, Medine, Şam, Halep, Kahire gibi şehirlerde pek çok yapı inşa edilmiştir. Kudüs şehri de Sultan Süleyman ve vezirlerinin büyük ilgisini görmüştür. Çünkü Kudüs, tüm Müslümanlar için dini açıdan büyük öneme sahipti.

Osmanlı belgelerinde Kudüs Mutasarrıflığı'nın ilk kez 1874 yılında kurulduğu belirtilmiştir (bağımsız yönetimle Kudüs-ü Şerif Mutasarrıflığı). Bu mutasarrıflık, Kudüs, Yafa, Hebron ve Gazze sancaklarından oluşuyordu ve 1906 ile 1909 yılları arasında Nazareth bölgesi de buraya dahil edilmiştir. 1899 yılında ise Osmanlı devleti, Kudüs mutasarrıfına, Gazze sancağının bir parçası olan Bedevi'nin kurduğu yeni bir kaza oluşturma yetkisi vermiştir. İdari olarak Osmanlı devleti, Kudüs şehrinde, genellikle vilayet merkezlerinde bulunan tüm hükümet dairelerini kurmuştur. Osmanlı döneminde Kudüs, Şam eyaletine bağlı olsa da idari olarak defalarca bağlı olduğu yer değişmiştir; bazen Şam'a, bazen de Beyrut'a bağlı olmuştur. Nihayetinde Kudüs, Kudüs Mutasarrıflığı'na dönüşmüş ve şehre “Kudüs-ü Şerif” unvanı verilmiştir, bu unvan günümüze kadar şehirle özdeşleşmiştir. Bu araştırma, Osmanlı dönemi Kudüs Mutasarrıflığını, idari, bilimsel, kültürel ve demografik açıdan incelemekte ve Osmanlı devletinin Kudüs'ü yönetme ve Filistin'deki kültür, bilim ve medeniyetin yayılmasındaki rolünü tartışmaktadır. Ayrıca, şehrin emperyalist komplolardan korunmasına nasıl katkı sağladığına da değinilmektedir. Bu çalışmada, tarihi metinler, kitaplar ve belgeler incelenerek analitik bir yöntemin takibi tercih edilmiştir. Araştırma üç ana başlığa ayrılmıştır: Birinci bölümde Osmanlı döneminde Kudüs Mutasarrıflığı ve idari bölünme, ikinci bölümde Kudüs sancaklarındaki genel durum, üçüncü bölümde ise Kudüs Mutasarrıflığının Filistin bilincinin şekillenmesindeki rolü ele alınmaktadır. Araştırma, Osmanlıların Filistin'e, özellikle de Kudüs'e olan ilgisini ortaya koymaktadır. Osmanlılar, Kudüs'e “Kudüs-ü Şerif” unvanını veren ilk devlet olarak, Kudüs

Mutasarrıflığının bilim, kültür, bilinç ve cihat alanlarındaki büyük rolünü vurgulamıştır. Şam, Filistin ve Mısır'daki idari bölünmeler, Osmanlı yönetiminin idari açıdan ne kadar gelişmiş olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Kudüs, Osmanlı Devleti, Yavuz Sultan Selim, Kanuni Sultan Süleyman, Yahudiler.

The Sanjak of Jerusalem in the Late Ottoman Period

Aydın KUDAT

<https://orcid.org/0000-0002-8153-8181>

aydinkudat@aybu.edu.tr

Associate Professor, Ankara Yıldırım Beyazıt University

Basic Islamic Sciences, Ankara, Türkiye

Ahmet ARSLAN

<https://orcid.org/0009-0002-8532-353X>

dokuzeylul1989@gmail.com

Dr., Islamic Law, İzmir, Türkiye

Abstract

The Ottomans took control of Jerusalem from the Mamluks and left their own distinct mark and traces that preserved their bright history in the Holy City. Ottoman Sultan Selim I entered all of the Levantine countries without significant resistance, and Jerusalem was one of the cities he conquered. Sultan Selim I was the first Ottoman sultan to take the title of Caliph of the Muslims. After his death, the caliphate passed to his son, Sultan Suleiman the Magnificent. During his reign, many constructions were carried out in major cities of the Islamic world at the time, including Mecca, Medina, Damascus, Aleppo, Cairo, and others, with Jerusalem receiving significant attention from the Sultan and his ministers due to its religious importance for all Muslims. The first reference to the establishment of Mutasarrifate of Jerusalem appeared in Ottoman documents in 1874 (the independent administration of Jerusalem al-Sharif). This mutasarrifate consisted of the districts of Jerusalem, Jaffa, Hebron, and Gaza, and between 1906 and 1909, the Nazareth district was added. In 1899, the state authorized the Jerusalem mutasarrif to establish a new district in Beersheba, which was part of the Gaza district. Administratively, the Ottoman state set up all the governmental departments and institutions that are usually found in provincial centers in the city of Jerusalem. During the Ottoman period, Jerusalem was part of the Syrian province, and its administrative affiliation changed several times, sometimes being under Damascus and at other times under Beirut, until it became Mutasarrifate of Jerusalem. The title “al-Quds al-Sharif” was given to Jerusalem, which has been associated with the city to this day. This research discusses Mutasarrifate of Jerusalem during the Ottoman period in terms of its administrative, scientific, cultural, and demographic organization, and the role of the Ottoman state in managing the city of Jerusalem and spreading culture, science, and civilization across Palestine while protecting it from all colonial conspiracies. The researcher will adopt an analytical inductive approach to historical texts, books, and documents that cover this era. The research is divided into three sections: the first section focuses on Mutasarrifate of Jerusalem and its administrative division during the Ottoman period; the second section discusses the general situation in the Jerusalem district; and the third section examines the role of Mutasarrifate of Jerusalem in the formation of Palestinian consciousness. The research concludes that the Ottomans showed great interest in Palestine in

general and Jerusalem al-Sharif in particular. The Ottomans were the first to give Jerusalem the title of “al-Quds al-Sharif,” and Mutasarrifate of Jerusalem played a significant role in jihad, cultural awareness, and the spread of knowledge in the city. The administrative divisions of the Levant, Palestine, and Egypt demonstrate the level of administrative progress during Ottoman rule.

Keywords: Jerusalem, Ottoman Empire, Sultan Selim the Grim, Sultan Suleiman the Magnificent, Jews.